

Қан тамырлар жүйесі

Артериялар

Артерия қан тамыры қанды жүректен мүшелерге жеткізеді. Ең үлкен артерия қан тамыры- қолқа, екіншісі- өкпе сабауы. Мүшенің артериясы артериолаларға тармақталып, капиллярларға жалғасады.

Артерияның қабырғасы ішкі, орталық және сыртқы үш қабаттан тұрады.

Артерия қан тамыры қанды жүректен мүшелерге

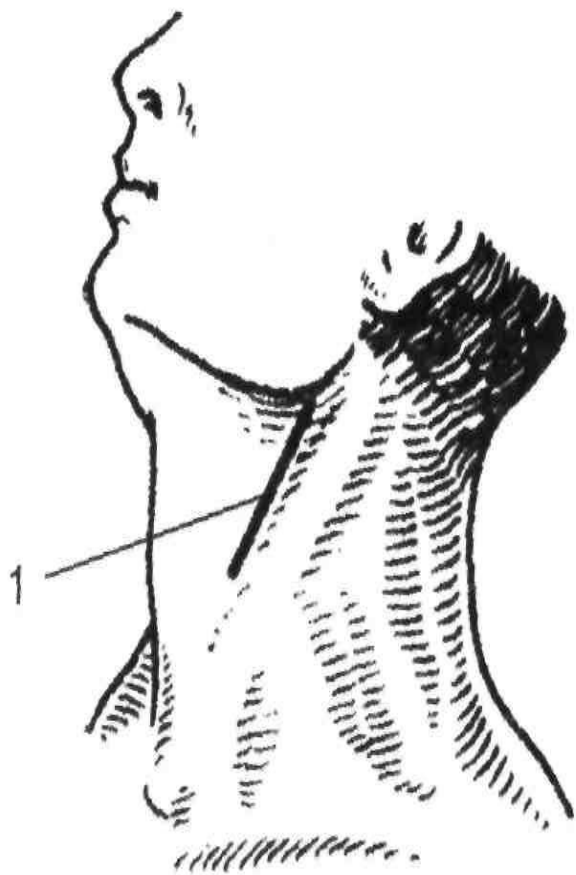
- ◎ **Үлкен және кіші қан айналыс шеңбері**
- ◎ *Үлкен қанайналым шеңбері* жүректің сол жақтағы қарыншасынан қолқа болып басталып, одан артерия қан тамыры күйінде денеге қанды тарқататады. Вена қан тамыры арқылы қанды дененден жоғары және төменгі қуыс венасы болып жинап, оң жақ құлақшаға келіп құятын тұйық шеңбер үлкен қанайналым шеңбері деп аталады.
- ◎ *Кіші қан айналым шеңбері*- қан оң қарыншадан өкпе сабауы болып өкпе қақпасы арқылы өкпеге кіріп, оттегіге байыққан қанды жинап, өкпе қан тамырлары деп аталып, қанды жүректен сол құлақшасына құяды .

- ⦿ *Қолқа қанды жүректің сол жақ қарыншасынан алып шығатын үлкен қан айналым шеңбері артерияларының негізгі сабауы болып табылады.Қолқадан мынадай 3бөлім ажыратылады:*
- ⦿ *1)ascendens aorte-қолқаның жоғарыға көтерілетін бөлігі*
- ⦿ *2)Arcus aortae-қолқа доғасы- төртінші сол жақ артериялық до,аның туындысы және*
- ⦿ *3)Pars descendens aortae-ұрықтың дорсальді артериялық сабауынан дамидын қолқаның төмен кететін бөлігі.*

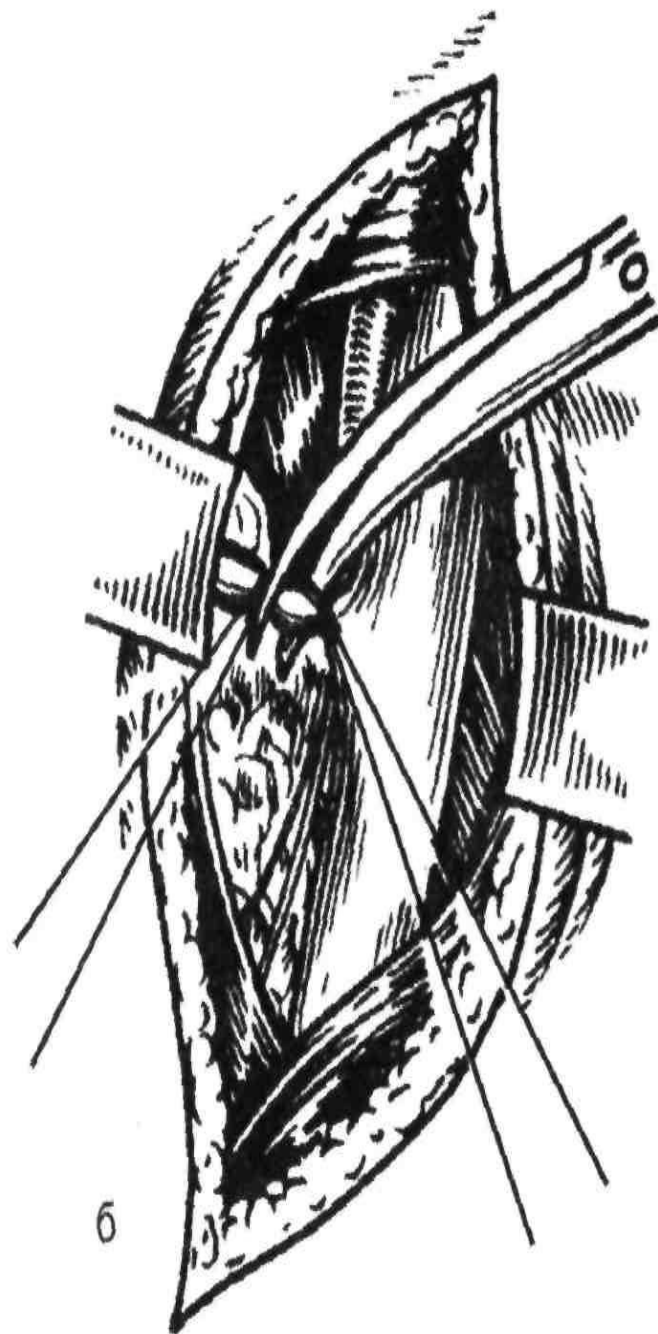
◎ *Қабырғалық тармақтары*

- ◎ *1)Жоғары көк ет артериялары кеуделік қолқаның төменгі бөлігінің алдыңғы қабырғасынан екеу есебінде басталып , көкеттің бел бөлігінің жоғарғы бетіне бағытталады.*
- ◎ *2)Артқы қабырғалық артериялар aa intercostales posteriors- айырма ірі тамырлар , саны 10жұп , барлық деңгейде кеуделік қолқаның артқы бетінен басталады.Олардың 9-ы үшінші мен он бірінші қабырға арлық кеңістікте жатады.Ал төменгілері 12 –і қабырғаның астында жүреді, сондықтан олар қабырғаасты **артериялары деп аталады.***

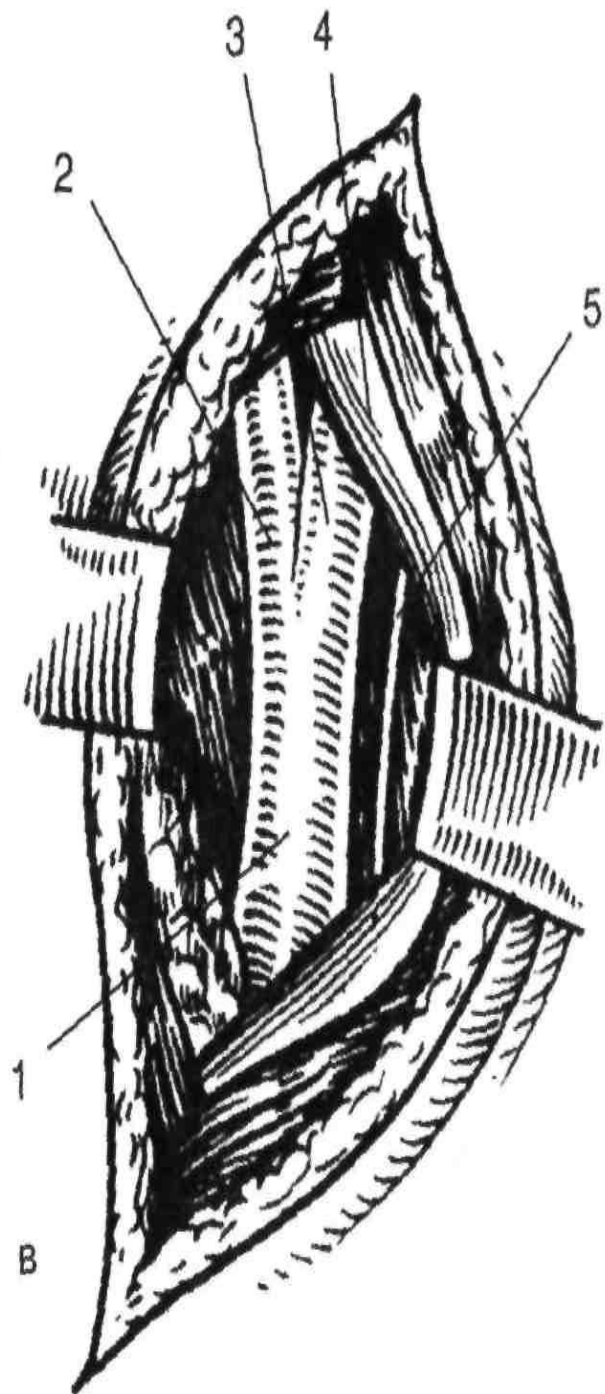
- Сыртқы ұйқы артерия, оның 3 топ тармақтары ,қанмен қамтамасыз ету аймақтары.
- Жалпы ұйқы артериясы-*a carotica* -3ден 4-і қолқа доғалары бойында вентралды қолқадан дамиды; оң жағында *truncus brachiocefalicus* тен сол жағында қолқа доғасына шығады . Жалпы ұйқы артериялары кеңірдек және өңештің жағымен жоғары карай жүреді. Оң жақ жалпы ұйқы артериясы сол жақтағыдан қысқалау , өйткені , сол жақ ұйқы артериясы 2-кеуде және мойын бөлімдерінен , ал оң жақ ұйқы артериясы тек мойын бөлімінен тұрады.

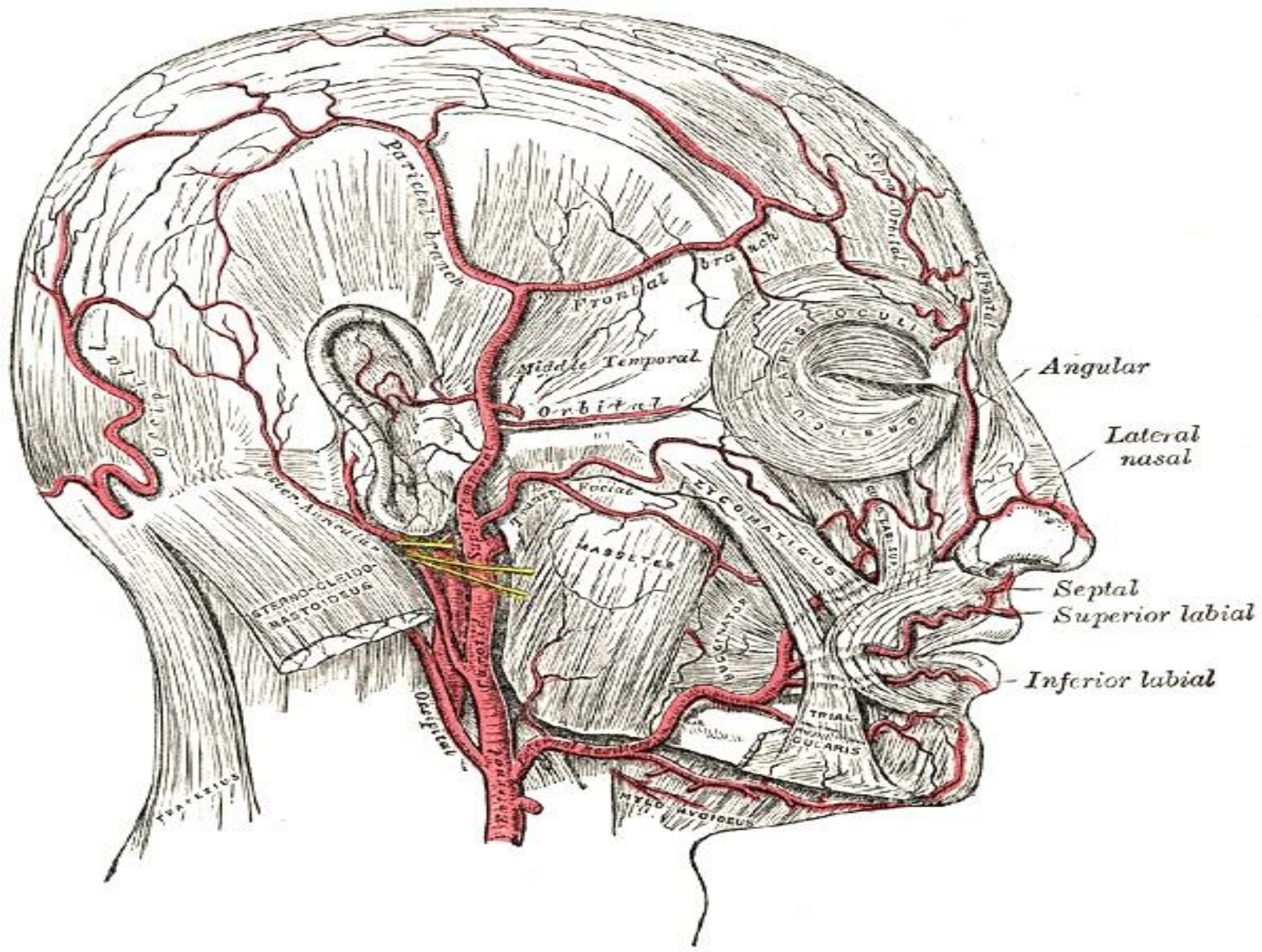
a

б

B

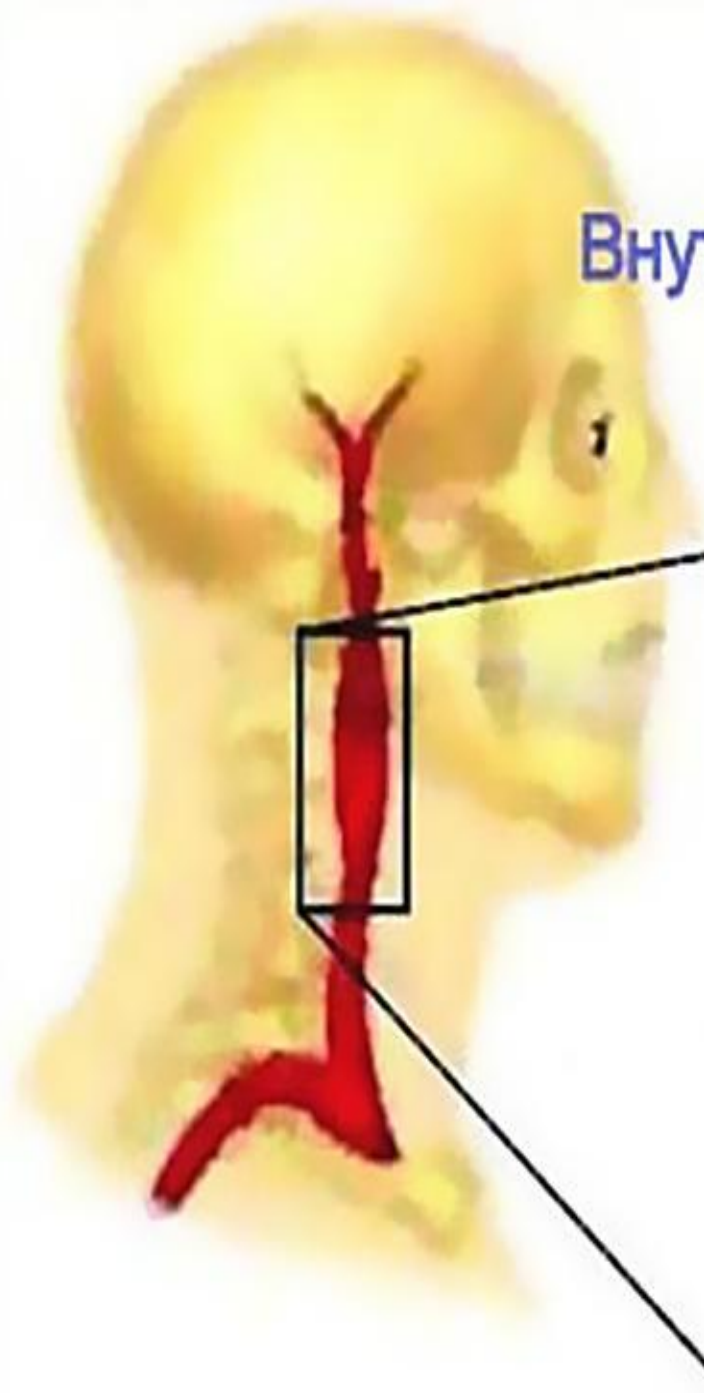

Внутренняя сонная артерия

наружная сонная
артерия

каротидное тельце
(*glomus caroticus*)

общая сонная
артерия

- Олар алдыңғы ,ортаңғы артқы топ болып бөлінеді.
- 1)Алдыңғы топқа** жататын артериялар,қамтамасыз ететін ағзалардың дамуы және орналасуына байланысты , желбезек доғалардың туындылары болып **табылады.Атап айтқанда :**
қалқанша без бен көмей дікі -a thyroidea superior, тілдікі- a lingualis, беттікi- a facialis
- 2)Артқы топ** –occipitalis-шүйде артериясы , processus mastoideus-тегі жүлге арқылы өтіп, желке аймағындағы тері астына келіп тобеге деуін тармақталады. Оз жолында a occipitalis бірқатар қоршаған бушықеттерге , құлақ қалқандарына,артқы бассүйек шуңқыры аймағындағы мидың қатты қабығына кішкене тармақтар береді.
- Ортанғы топ**-арт-я қалдықтарынан турады.
- Ішкі ұйқы арт-сы –жалпы ұйқы арт-нан басталып, бассүйек негізіне көтеріліп , самай сүйектегі-canal is caroticus-ке енеді. Мойын аймағында тармақталмайды.Басталатын жерінде дорсалды қолқаның латералды орналасқан сабауынан дамуына сәйкесті сыртқы ұйқы артериясынан сыртқа қарай жатады.алайда көп ұзамай оның медиалды бетіне ығыса бастайды.

- ⊙ Жоғарғы жақсүйек арт-ң тармақтары топографиясына бай-ты 3 топқа жіктеледі.
- ⊙ 1-і топқа жоғарғы жақсүйек арт-ң төменгі жақсүйек мойны маңындағы тармақтары жатады.
- ⊙ 2-і топқа *a maxillaris* – *тің pterygoideus lateralis* пен *m temporalis* арасында жатқан бөлігінен тармақталатын тармақтар жатады.
- ⊙ 3-і топқа , жақсүйек арт-ң қанат-таңдай шұңқырында орналасқан тармақтары жатады.

- *Көз арт-сы тармақтары Ішкі ұйқы арт-сы –жалпы ұйқы арт-нан басталып, бассүйек негізіне көтеріліп , самай сүйектегі-canalis caroticus-ке енеді. Мойын аймағында тармақталмайды*
- *Басталатын жерінде дорсалды қолқаның латералды орналасқан сабауынан дамуына сәйкесті сыртқы ұйқы артериясынан сыртқа қарай жатады*

- көз артериясы , *canalis opticus* арқылы *n. opticus* пен бірге көз ұясы қуысына өтіп , сол жердегі озініің соңғы тармақтарына бөлінеді.

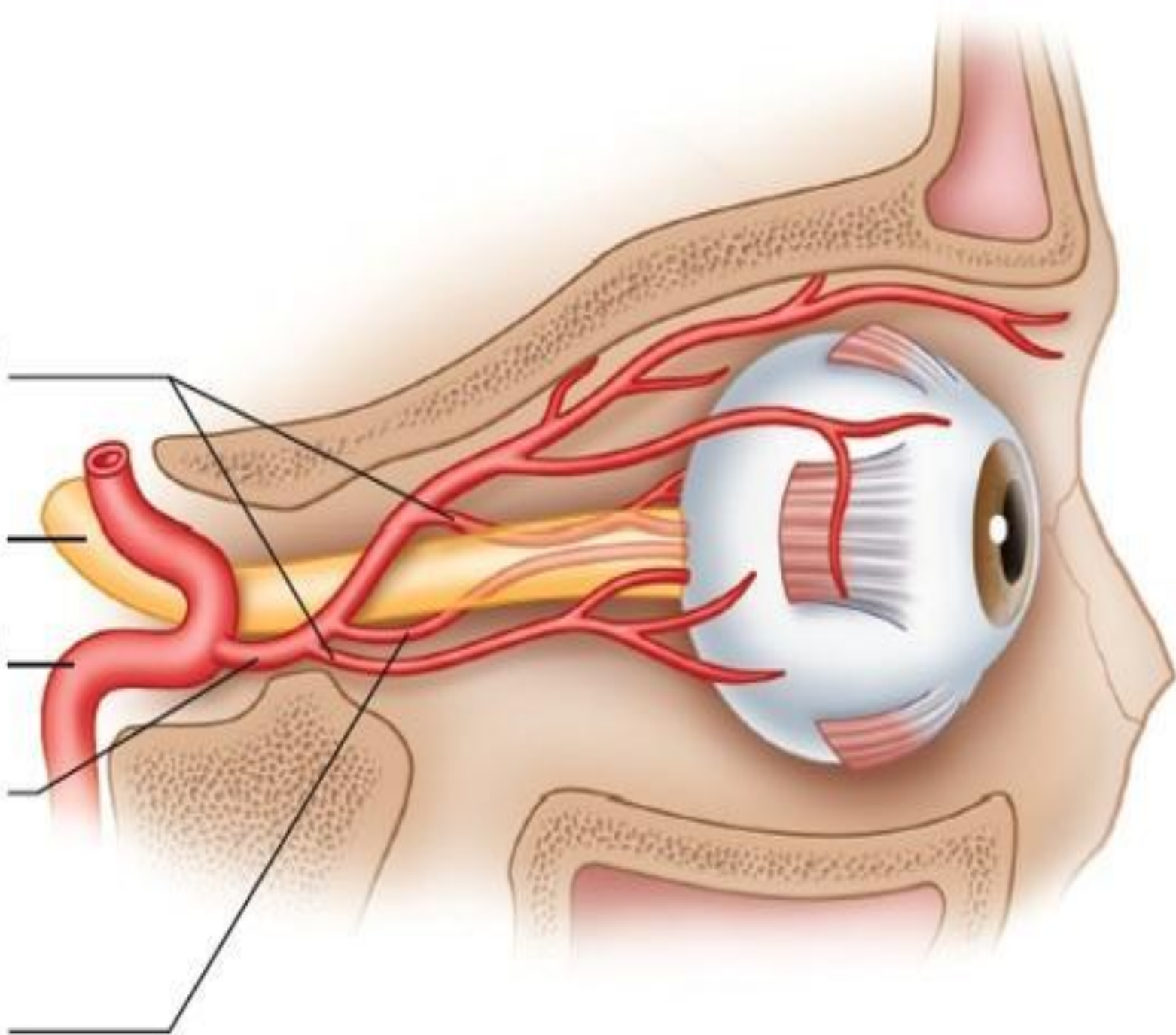
задние цилиарные
артерии

зрительный нерв

внутренняя сонная
артерия

глазная артерия

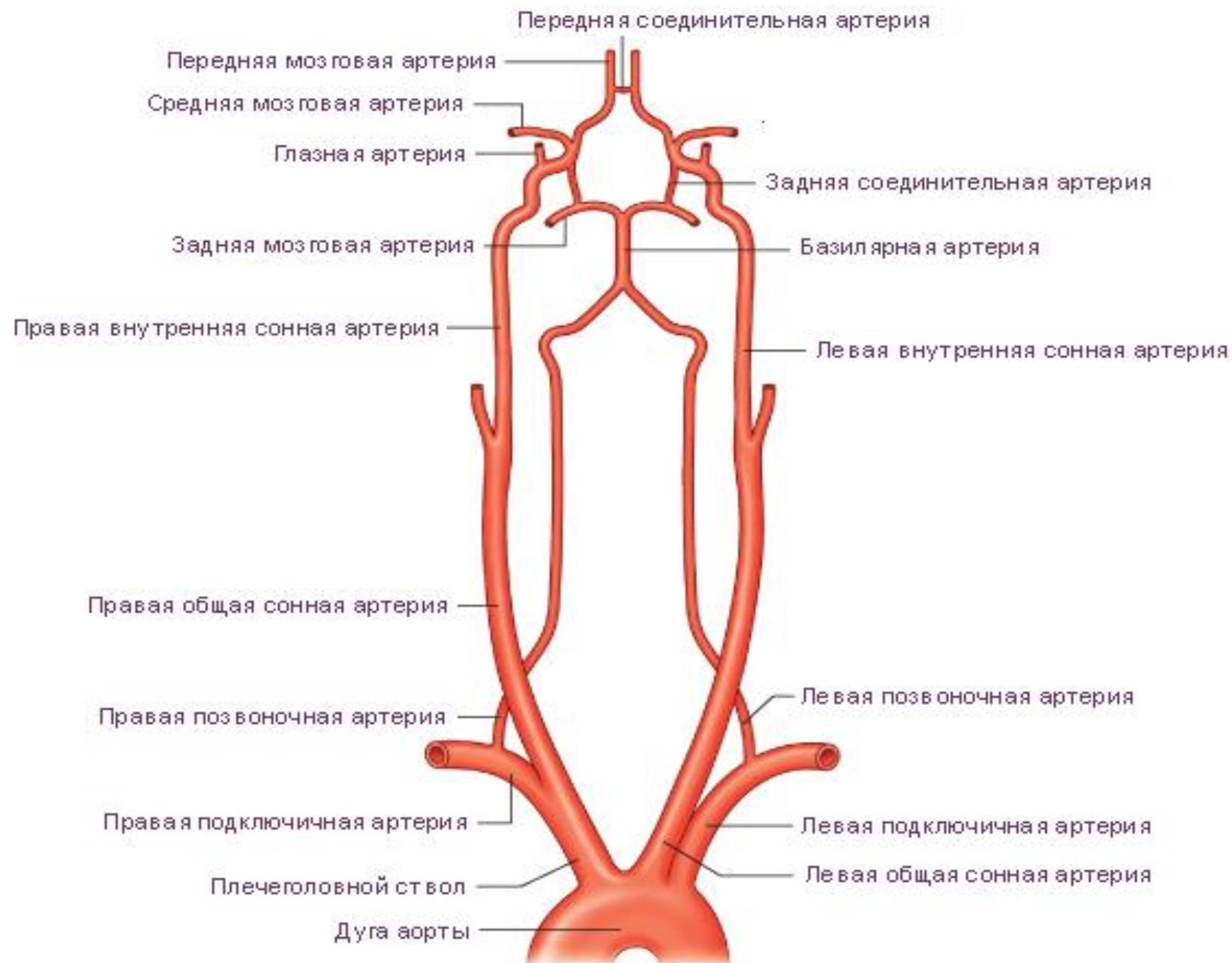
центральная
артерия сетчатки

- Артерия өз жолындағы тесіктелген зат арқылы үлкен ми жарты шарларының базальді ядроларына баратын бірнеше ұсақ тармақтар береді.
- Алдыңғы ми артериясы көру қиылысы деңгейінде алдыңғы данекер артерия, *a. communicans anterior*, көмегімен қарама-қарсы жақтағы аттас артериямен **анастомоз** түзеді. *a. cerebri anterior* өз жолында қыртыс тармақтарын, *Rr corticales*, олардан көз ұялық тармақтар, *rr orbitals* маңдайлық тармақтар, *rr frontales*, төбелік тармақтар, *rr parietals*, сонымен қатар орталық тармақтар *rr centrales* береді. Аталған тармақтар сүйелді денені, иіс сезу жолын және маңдай мен төбе үлестерінің медиальді бетінің қыртысын қанмен қамтамасыз етеді.

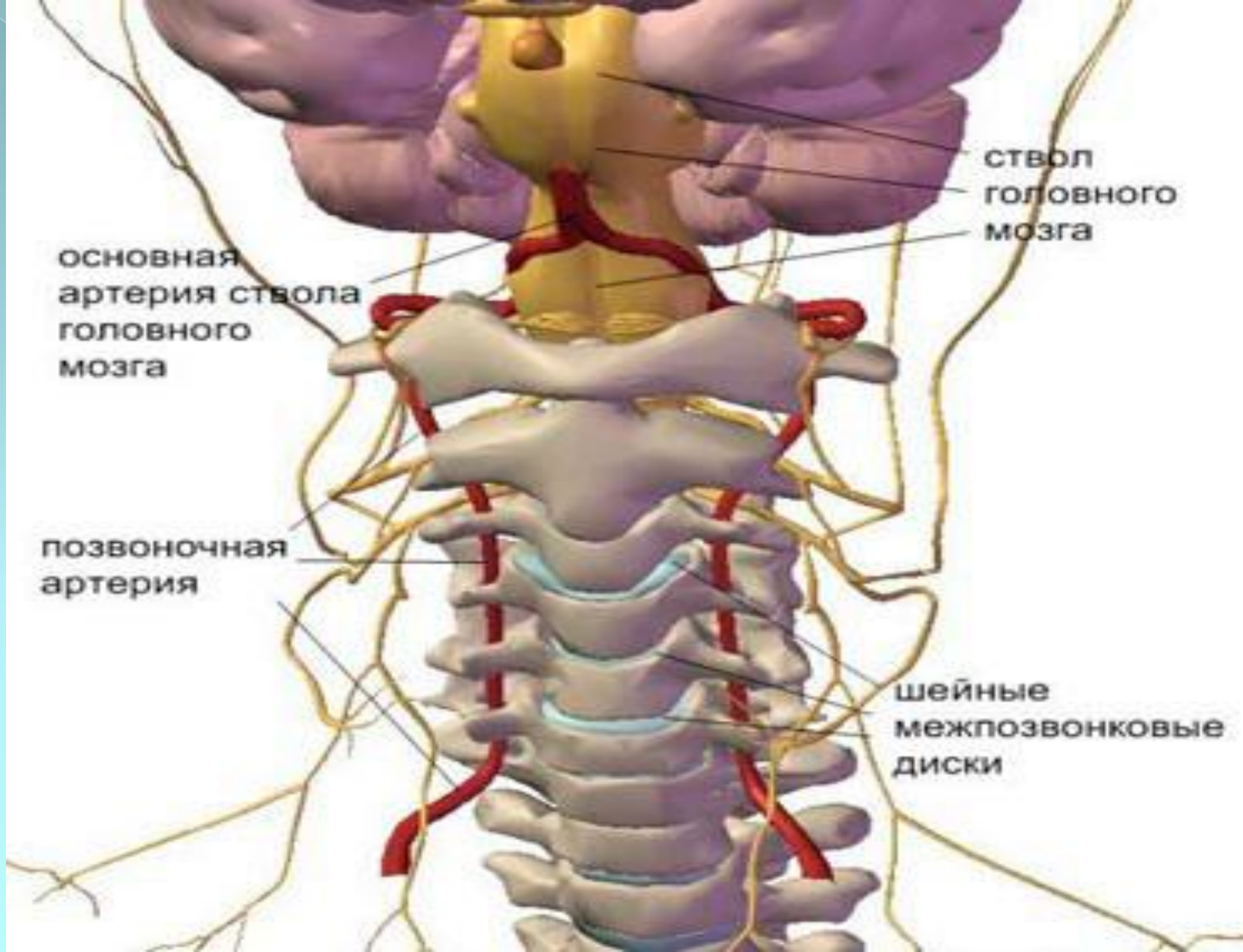
- Бұғаасты арт-сы өз жолында иық өрімімен бірге *spatium intercalenum* арқылы өтеді, сондықтан онда 3 бөлімді ажыратады: 1-і басталған жерден *spatium intercalennum* -ге кіргенге дейін, 2-і бөлім *spatium intercalennum* ішінде және 3-і бөлім одан шығып *axillaries*-ке ауысқанға дейін.

- 1) Омыртқа арт-сы *m. scalenus anterior* мен *m. longus colli* аралығында орналасып, жоғары қарай шығады, шүйде сүйектің *foramen magnum* арқылы бассүйек қуысына енеді.
- 2) Қалқан мойын сабауы-бұғаасты арт-нан *m. scalenus anterior*-дың медиальді жиегі тұсында жоғары қарап шығады, ұзындығы 4 см,

- .
- 3) *A.thoracica interna-iшкі* кейде арт-сы *a vertebralis*-тің бастамасына қарсы жерден бұғанаасты арт-нан шығады, өкпеқапқа жанаса томен ж/е медиальді.
- 4)Қабырға мойын сабауы *spatium intercalennum* –де шығады, одан 1-і қабырға мойынына қарап артқа ж/е жоғары қарап жүріп, сол жерде 2 тармаққа
- 5)Мойынның колденең арт-сы- *plexus brachialis* –ті тесіп отіп, көпшілес бұлшықеттерді қанмен қамтамсыз етеді де, жауырынның медиальді жиегі бойымен оның төменгі бұрышына дейін төмен түседі.

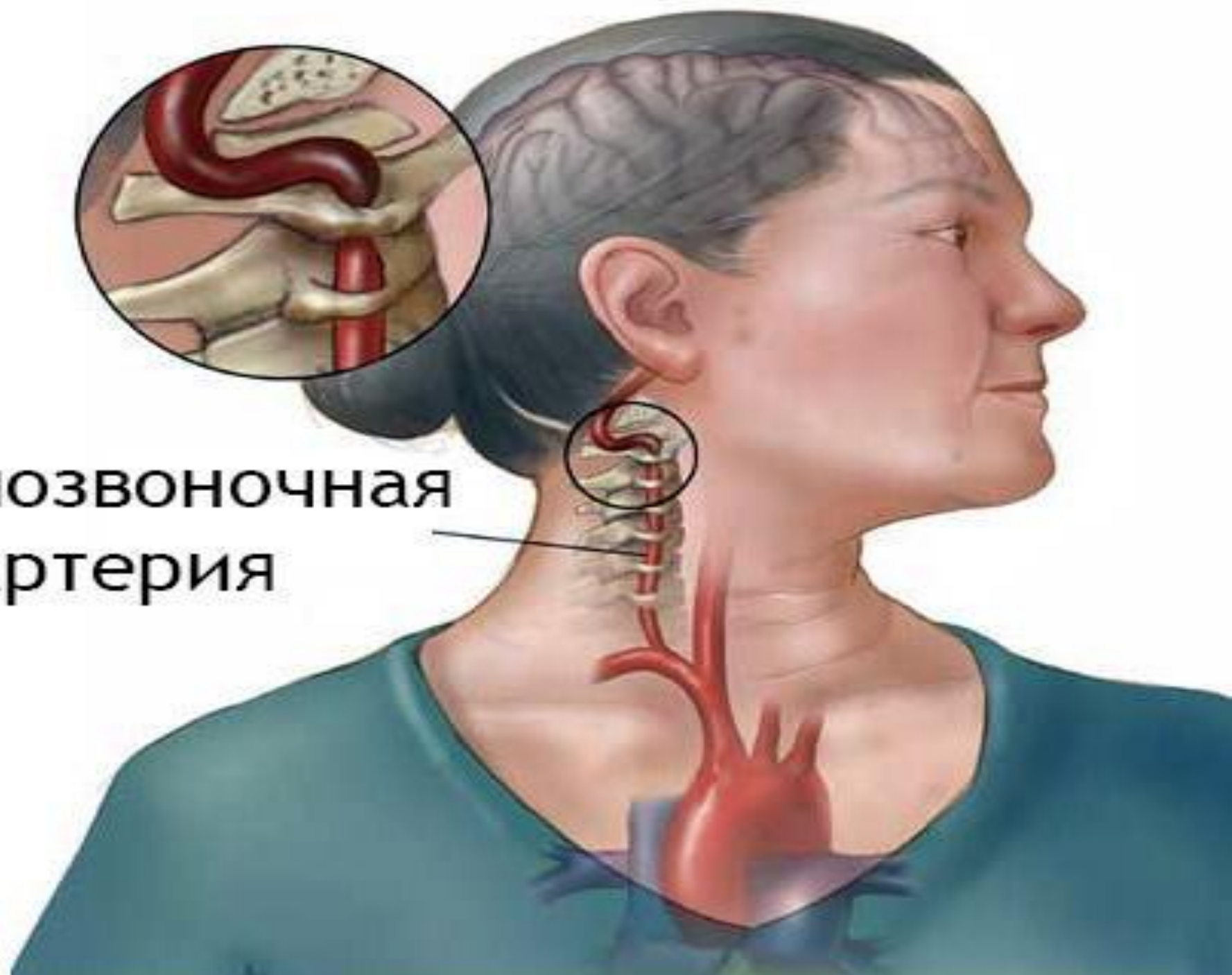
- Иық артериясы –қолтық арт-ң тікелей жалғасы болып табылады. Ол *m ters major* –дың төменгі жиегінен басталып, *sulcus bicipitalis* –те шынтақ бөгелісіне дейін созылып, сол жерде кәрі жілік мойыны деңгейінде соңғы тармақтарына- кәрі жілік ж/е шынтақ арт-на бөлінеді. *Sulcus bicipitalis medialis* –ке отетін жолында оған екі иық венасы мен нервтер қосарланады. Сүйек пен бұлшықеттерге баратын кішкене тармақтардан басқа иық арт-сы мынадай тармақтарға береді:

- *A. profunda brachii* -терең иықтық арт-сы , *a brachialis*-мен , оның басталған жерінен кейін іле шала шығады, ірі тармақ- *n radialis*-пен бірге *canalis humeromuscularis* –ке өтеді, жолында тоқпан жілікті қоректендіретін артерия шығарып *m triceps* қабатына өтетін және *a interosea recurrens*-пен анастомоз құрайтын , *a collateralis media* –ға және *a collateralis radialis*-ке ыдырайды; соңғы арт-я иық бұлшықет озегінің төменгі тесігі арқылы сыртқа шығып, *epicondylus lateralis*-мен алға қарай жүріп , *a recurrens radialis* –пен қосылып , анастомоз құрайды. Терең иық арт-сы көбінесе иық немесе қолтық арт-ның басқа тармақтарымен бірге шығады немесе болмайды.

- ⊙ *Кәріжілік , шынтақ арт-ы, олардың топ-сы , тар-ы, қ.қ етілуі*
- ⊙ *Кәріжілік арт-сы –a radialis –бағыты жағынан иық арт-ның жалғасы болып табылады. ОЛ алғашқы кезде оны жауып тұратын m brachioradialis-мен медиальді отип , одан apі sulcus radialis-ке барады;білек бұлшықеттерінің сіңірге ауысатын томенгі 3/1де кәрі жілік арт-сы бет жағынан тек шандыр және терімен гана жабылған, сондықтан оңай білетіндіктен тамырдың соғуын анықтау үшін алақан доғасын түзеді.*

позвоночная
артерия

- ⦿ Бел арт-ы
- ⦿ 1-4 бел омыртқа денелері тусында құрсақтық қолқаның артқы қабырғасынан басталатын 4 жуп артерия .
- ⦿ Висцералды тармақтар- Құрсақтық сабау ұзындығы -1-2 см қысқа тармақ , құрсақтық қолқаның алдынгы бетінен 12 кеуде омыртқа тусында , 1 бел омыртқаның жоғарғы жиегінде немесе 12 кеуде омыртқасы денесінің томенгі жиегінде басталады. Артерия алға бағыттталып 3 тармаққа бөлінеді : сол асқазан арт-сы , жалпы бауыр арт-сы, көкбауыр арт-сы

